

AH, HTOMALE, KATAR TUME AVEN? AH, CIGANI, ODAKLE VI DOLAZITE?

DUBRAVKO ADAMOVIĆ □ Gradski muzej Bjelovar, Bjelovar

Gelem, gelem lungune dromenca,
Maladilem bahtale Htomenca,
Ah, Htomale katar tume aven?
E carenca bukhale shavohenca.

Išao sam išao dugim putovima,
Sretao sam sretne Cigane,
Ah, Cigani, odakle vi dolazite?
Čergama i gladnom djecom.

sl.1. Detalj iz života Roma Lovara, iz kataloga

sl.2. Detalj s izložbe Konj

Kada je Bog dijelio narodima zemlju, kaže stara romska legenda, Ciganima je dao pravo prvoizbora, što su oni, međutim, odbili te si time odredili sudbinu vječnih putnika, lotalica i stranaca... Ipak, kako bi ublažio njihovu nepromišljenost, Bog im je iz sažaljenja podario više mudrosti i sposobnosti nego drugim narodima...

Naslovno pitanje ovoga teksta stih je iz romske himne *Gelem, gelem*, čiji je refren mnogo puta premošćivao kulturološke različitosti između njezina nepoznatog autora i mnogobrojnih potištenih i tužnih, ili pak samo veselih i za pjesmu raspoloženih interpretata diljem svijeta. Točan izgovor i njezino stvarno značenje za cjelokupnu romsku zajednicu desetljećima su čekali svoje autohtone tumače koji će nas, između ostaloga i objavom njezina prijevoda, potaknuti na poštovanje i dublje razumijevanje te iznimno zanimljive i bogate kulture. U toj smo društvenoj, civilizacijskoj obvezi, kao *vrijednosni instrument* približavanja i povezivanja kulturoloških različitosti, prije dvije godine prepoznali svoj dug i otvorili svoja vrata još uvijek nedovoljno istraženoj kulturi naroda koji nema svoju matičnu državu.

U tom je smislu ovogodišnja tema 25. Međunarodnoga dana muzeja sasvim slučajno postala idealnim okvirom već prije dogovorenih izložaba s kojima smo željeli potvrditi postojanost potpore muzeja višegodišnjim nastojanjima članova sve manje romske zajednice u Bjelovaru u stvaranju institucionalnoga oblika trajne skrbi o povijesti i kulturi izvornih, hrvatskih Roma Lovara. Iako je riječ o pretežitoj većini u ukupnoj svjetskoj populaciji Roma (od ukupno 15 milijuna Roma 13 milijuna su Romi Lovari) i unatoč činjenici da je od 1971. godine njihov jezik ujedno i službeni jezik svih Roma koji žive u 62 države, Romi Lovari, čije se postojanje na ovim prostorima bilježi od 14. stoljeća, postali su manjina unutar osam romskih skupina koje danas žive u Hrvatskoj. Među dominantnim Kalderašima, Bajašima, Šijacima, Kanjarima, Ludarima, Sintima i Horahajima samo je 1 420 Roma Lovara na kojima je povijesna, iznimno složena, zahtjevana i odgovorna obveza nastavka istraživanja tragova koji će vjerodostojno svjedočiti o njihovu identitetu za kojim već stoljećima tragaju.

AH, HTOMELA, KATA TUME AVEN? OH, GYPSIES, WHENCE ARE YOU COMING?

When God divided the land out among the peoples, says the old Romany legend, he gave the Gypsies the first pick, but they refused the land, and determined thus their fate as eternal travellers, wanderers and aliens. Still, as if to palliate the results of their improvidence, God gave them more wisdom and capacity than other peoples. The title question of this text is a verse from the Romany anthem *Gelem, gelem*, the refrain of which has many times bridged cultural differences among its unknown author and the many sad and sorrowful, or perhaps just merry and in a mood for song, interpreters all round the world. The topic of International Museum Day 2005 - Museums as Bridges of Culture - by sheer accident became an ideal framework for exhibitions negotiated in advance with which the exhibition authors wished to give evidence of the persistence of museum support to the endeavours of members of the ever-smaller Romany community in Bjelovar in the creation of an institutional form of lasting concern for the history and culture of the original Croatian Lovar Romany.

Napomena: Svi citati, podaci kao i ilustracije u ovome tekstu preuzeti su iz kataloga stalne povijesno-dokumentarne izložbe postavljene u novootvorenom Kulturno-edukacijskom centru Roma u Bjelovaru, čijim voditeljima autor zahvaljuje na suradnji.